

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI  
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI  
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI



	M.Kayumova	Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Turk filologiyasi” kafedrası katta o’qituvchisi.
9.	Taqrizchilar: Q. Sodiqov – filologiya fanlari doktori, professor A.Tillov – Toshkent davlat o’zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.	

TILSHUNOSLIKNING ZAMONAVIY YO’NALISHLARI

FANINING O’QUV DASTURI

- Bilim sohasi: 200000 – San’at va gumanitar fanlar  
Ta’lim sohasi: 230000 – Tillar  
Mutaxassislik: 70230101 - Lingvistika (sharq tillari bo'yicha)

Two blue ink sketches of faces, one above the other. The top sketch is a front view of a head with a large, expressive nose and curly hair. The bottom sketch is a profile view of a head, showing the side of the face and ear.

Fan/modul kodı	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
----------------	------------	---------	------------------

	<p>7. Eronda yuzaga kelgan lingvistik qarashlar.</p> <p>8. Turkiy tilshunoslikning yuzaga kelishida Mahmud Koshg'ariyining dunyo tilshunosligi rivojidagi xizmatlari Mustaqil o'lashstiriladigan mavzular bo'yicha magistr tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsisi etiladi.</p>	
3.	<p><b>V. Fan o'qitishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</b></p> <p><b>Fanni o'zlashtirish natijasida magistr:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- tilshunoslikning yuzaga kelishi; tilshunoslik tarixini o'rganishda yozma matnlarni o'mi va rolli; qadimgi dunyo tilshunosligi va uning o'ziga xos jihatlarini tasavvurga ega bo'lishi;</li> <li>- lingvistika tarixida mustaqil tilshunoslik maktabalari va ularning hozirgi milliy tilshunoslik maktabalarning yuksalishidagi o'mi; mistr, hind, yunon-rum, arab, fors, turk, xitoy, koreys, yapon tilshunoslik an'analarini bilishi, malaka nosil qilishi va amalda qo'llay olishi;</li> <li>- sharq tilshunosligi tarixidan; o'rta asrlar tilshunosligi; yevropa uyg'onish davri tilshunosligi; XIX asr qiyosiy-tarixiy tilshunoslik; XX yuziyilik tilshunosligi va turli lingvistik yo'nallishlarning paydo boishi; struktur tilshunoslik; glossematika; amally lingvistika; deskriptiv tilshunoslik yoki amerika struktural tilshunosligi; yosh gumboldchilar va tilshunoslikdagi falsafiy maktab; etnolingvistika; Sepir va Uorf gipotezasi etnolingvistikaning nazariy asosi sifatida; zamonaviy tilshunoslik masalalari; sotsiolingvistika; psixolingvistika; kognitiv tilshunoslik masalasini tushun'a olish ko'nikmalariga ega bo'lishi lozim.</li> </ul>	
4.	<p><b>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodari:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>•Ma'ruzalar,</li> <li>•seminarlar (mantiqiu fikrlash, tezkor savol-javoblar);</li> <li>•guruhlarda ishlash;</li> <li>•taqdimotochni qilish;</li> <li>•individual loyihalari;</li> <li>•jamoa bo'sib ishlash va himoya qiliish uchun loyihalari.</li> </ul>	
5.	<p><b>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</b></p> <p>Fanga oid nazariy va usubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotegan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oralig' nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>	
6.	<p><b>Asosiy adabiyotlar</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Om'onov K. "Tilshunoслик билимлари тарихи" фанидан дарс етакчisi. Тошкент, 2010.</li> <li>2. Om'onov K. "Tilshunoслик билимлари тарихи" фанидан укув-</li> </ol>	

TZY104	2021-2022	2	4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari 4	
Fanning nomi Tilshunoslikning zamonaviy yo'nalishlari	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.			
2.			

**I. Fanning mazmuni**

Ushbu predmetning maqsadi - qadimgi kezlardan bugunga qadar kechgan, fan tarixining muhim taraqiyot bosqichlarini yoritish, lingvistika tarixida chuqur iz qoldirgan o'mishdag'i yirik tilshunoslik maktabalari, ularning namoyandalari va ushbu maktabalarning tilshunoslikdagi o'mi haqida ma'lumot berishdan iborat.

Kursni o'qish davomida talabalardan tilshunoslik tarixida shakllangan turli yolinash va maktabalarning qarashlari bilan tanishadilar. Ilmi toliblar tilshunoslikdagi bugungi ulkan yutuqlar o'tmish filologlarning xizmatlari evaziga yuzaga keganini bilib boradilar. Shuningdek, lingvistika tarixida mayjud tahlil metodlari va til hodisalariga ilmiy yondashuv usullari qay yo'sinda ekanini o'zlashtiradilar. Fanning bu jihat, talabalarning magistrlik dissertatsiyasini yozish jarayonida ham qol keladi.

Albatta, qisqa o'quv kursi davomida tilshunoslik tarixiga doir bor ma'lumotni o'qitib ulgurish mumkin emas. Ana shu qiyinchilikni ko'zda tutib, magistrlarning ixtisosligidan kelib chiqqan holda, o'quv dasturida Sharq tilshunosligi tarixi ko'proq qamrab olindi.

**II. Asosiy nazariy qism (ma'ruba mashg'ulottlari)**

**II.I. Fan tarkidiga quyidagi mavzular kiradi:**

**1-mavzu. Qadimgi davr tilshunosligi**

Tilshunoslikning zamonaviy yo'nalişlari kursining madsad va vazifalari. Tilshunoslikning yuzaga kelishi va uning sabablari. Qadimgi misriklarning til hodisalari to'g'risidagi ko'zgarashlari. Eramizdan awalgi III - 1 mingyilliklarda Bobilda yuzaga kelgan tilshunoslik. Qadimgi hind tilshunosligi va uning yuzaga kelishi. Panini grammatikasi va uning tilshunoslik tarixidagi o'mri. Hind grammatikachilarining falsafiy-lisoniy qarashlari. Xitoy tilshunosligi. Qadimgi xitoylik faylasuflarning til to'g'risidagi ko'zgarashlari. Xitoy tilidagi eng qadimgi lug'atlar va tilshunoslik asarlari. Qadimgi yunon tilshunoslik maktabi. Antik yunon mutafakkirlarning tilshunoslik taraqqiyotiga qo'shgan ulushi. Yunon tilshunosligining hozig'i zamon yevropa lingvistik maktablariga ta'siri.

Iskandariya shahrida yuzaga kelgan grammaticachilar maktabi.

#### 2-mavzu. O'rta asrlar tilshunosligi

O'rta asrlarda arab tilshunosligi. Arab tilshunoslik maktablari. Arab tilshunosligi tarixida yaratilgan grammatic asarlar va ularning tuzilishi. Leksikologik va leksikografik asarlar. Eronda yuzaga kelgan lingvistik qarashlar. Fors oikasida arab tilshunosligi ta'sirida yaratilgan lug'atlar. Turkiy tilshunoslikning yuzaga kelishi. Mahmud Koshg'ariyning lisoniy qarashlari. Koreys tilshunoslik maktabi. Koreys tilida yaratilgan dastlabki tilshunoslikka oid asarlar. VIII-XIX yuz yilliklarda yapon tilshunosligi. Yapon tilshunosligining taradqiyot bosqichlari. Yapon tilida yaratilgan lingvistik tadqiqotlar. Uyg'omish davri yevropa tilshunosligi. Yevropa tilshunosligida yaratilgan ilk nazariy grammatic asarlar. XVIII asr tilshunosligi.

#### 3-mavzu. Yangi davr tilshunosligi

XIX yuzyillik tilshunosligi. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslik. Tilshunoslikda hind-evropa va oltoy tillari nazariyalarining yuzaga kelushi. V.Gumbold va uning tilshunoslik konsepsiysi. Tilshunoslikdagi naturalistik yo'nalishlari. Tilshunoslik tilshunosligi. Praga, Kopengagen va Amerika tilshunoslik maktablari. Yosh gumboldchilar va tilshunoslikdagi falsafiy maktab. Zamonaviy tilshunoslik masalalari: sotsiolingvistika, psixolingvistika, kognitiv tilshunoslik. Sharq mamlakatlariidagi tilshunoslikning bugungi ahvoil zamonaviy sharq tilshunosligidagi yo'nalishlar taraqqiyotida yosh grammatikachilarning xizmatlar.

#### 4-mavzu. Ilmiy paridigma tushunchasi. Tilshunoslikdagi zamonaviy ilmiy paridgimlar

Ilmiy paridigma tushunchasi. K.Popper va T.Kunning ilmiy paridgimlar haqida qarashlari. Tilshunoslikda yuzaga kelgan dastlabki paridgimlar. Qiyosiy-tarixiy, tizimli- struktural, funksional yo'nalishlar. Tilshunoslikdagi zamonaviy ilmiy yo'nalishlar. Kognitiv, generativ, pragmatik, lingvomadaniy, diskursiv yo'nalishlar.

#### 5-mavzu. Psixolingvistikada kognitiv yo'nalish

Psixolingvistikaning tarixi, yo'nalishlari. Psixolingvistik maktablari. Til psixolingvistikasi nazariyasi.

#### 6-mavzu. Zamonaviy tilshunoslikda kognitiv yo'nalish

Kognitiv tadqiqotlarning asosiy muammolari. "Konsept" tushunchasining lingvistik talqini. Konseptual tahili.

#### 7-mavzu. Generativ yo'nalish: maqsadi, vazifalari, natijalari

Generativ yo'nalishning tarixi. Generativ yo'naliishining maqsadi va

vazifalari. Generativ tahili natijalari.

#### 8-mavzu. Kommunikativ lingvistikating asosiy tushunchalari

Kommunikativ lingvistikaming paydo bo'lishi. Kommunikativ lingvistikaning asosiy tushunchalari. Pragmalingvistika

#### 9-mavzu. Lingvokulturologiya fan sifatida. Uning kelib chiqishi, maqsadi, vazifalari, tamal tushunchalari

Til va madaniyat. Lingvokulturologiya fan sifatida kelib chiqishi va shakllanishi. Lingvokulturologiyaning maqsadi, vazifalari, tamal tushunchalari. Tilning lingvomadaniy tahili.

#### 10-mavzu. Matn lingvistikasi: maqsadi, vazifalari, tadqiqot

predmeti. Matn va diskurs

Matn lingvistikasi. Matn lingvistikasining maqsadi va vazifalari. Diskurs tushunchasi. Diskursiv matn tahili. Matning uch funksiyasi

#### III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- 1.Ixtisoslik bo'yicha o'tminshda yaratilgan tilshunoslik asarları va ularning tilshunoslik maktablarining tarixiy ildizlari.
- 2.Ilk va o'rta asrlarda Sharq tilshunosligining asosiy yo'nalishlari.
- 3.Turkiy tilshunoslik va uning dunyo sharqshunosligidagi 4.Hozirgi o'zbek sharqshunosligi va uning dunyo sharqshunosligidagi mavqeい.

#### 5.O'zbekiston sharqshunosligining muhim yo'nalishlari.

##### 6.tuzilishi.

##### 7.Milliyy

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmali bilan jihzozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'ttishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

#### IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

##### Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Qadimgi misrlarining til hoidasalari to'g'risidagi ko'zqarashlari.
2. Eramizdan awalgi III - I mingyilliklarda Bobilda yuzaga kelgan tilshunoslik.
3. Hind grammaticachilarining falsafiy-lisoniy qarashlari.
4. Xitoy tilidagi eng qadimgi lug'atlar va tilshunoslik asarları.
5. Yunon tilshunosligining hozirgi zamон yevropa lingvistik maktablariga ta'siri.
6. Arab tilshunosligi tarixida yaratilgan grammatic asarlar va ularning tuzilishi.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI  
OLIV VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI  
TOSHKENT DAWLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”  
Rector G.Rixsiyeva

2021-yil “ ”

	M.Kayumova	Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Turk filologiyasi” kafedrasi katta o'qituvchisi.
9.	Taqrizchilar:	Q.Sodiqov – filologiya fanlari doktori, professor A.Tillovov – Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.

TILSHUNOSLIKNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI

FANINING O'QUV DASTURI

- Bilim sohasi: 200000 – San'at va gumanitar fanlar  
Ta'lim sohasi: 230000 – Tillar  
Mutaxassislik: 70230101 - Lingvistika (sharg tillari bo'yicha)

услубий мажмуя. Тошкент, 2011  
 3. Шоматов О.Н. ва бошкалар индийчаз-узбекча кичик лугат.Д., 2002  
 4. Шаматов А.Н. Жанубий Осиё тилларига кириш. Укув - услубий  
 кулланма Т., 2002-2003 й  
 5. Носирова М. Араб тилишунослиги тарихи. Укув - услубий  
 кулланма. Тошкент, 2010  
 6. Korkmaz Z. Türkiye Turkesi Grameri Şekil Bilgisi. Derslik -  
 Ankara:2003

#### Qo'shimcha adabiyotlar

7. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.

8. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birlgilikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarni ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b.

10. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizi mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.

11. Banguglu T. TiirkQenin Grameri. Derslik Ankara, 2004

#### Axborot manbalari

1. <http://www.rsl.ru>
2. <http://www.msu.ru>
3. <http://www.nlr.ru>
4. [http://el.tfi.uz/pdf/enncoq22\\_uzk.pdf](http://el.tfi.uz/pdf/enncoq22_uzk.pdf)
5. [http://el.tfi.uz/pdf/enncoq22\\_uzl.pdf](http://el.tfi.uz/pdf/enncoq22_uzl.pdf)
6. <http://www.ziyonet.uz>
7. <http://www.lib.ru>
8. <http://www.philology.ru>
9. <http://www.litcatalog.al.ru>
10. <http://www.ruscenter.ru>

7. O'quv dasturi "Turk filologiyasi" kafedrasida ishlab chiqilgan va 20 \_\_\_\_ - yil " \_\_\_\_\_" dagi " \_\_\_\_\_"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 20 \_\_\_\_ - yil " \_\_\_\_\_" dagi " \_\_\_\_\_"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

8. Fan/modul uchun ma'sullar:

Q.Omonov Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti "Turk filologiyasi" kafedrasi professori, f.f.d.

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
----------------	------------	---------	------------------

	<p>7. Eronda yuzaga kelgan lingvistik qarashlar.</p> <p>8. Turkiy tilshunoslikning yuzaga kelishida Mahmud Koshg'ariyining dunyo tilshunosligi rivojidagi xizmatlari</p> <p>Mustaqil o'lashitiriladigan mavzular bo'yicha magistr tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p><b>V. Fan o'qitilishining natijasida magistr:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- tilshunoslikning yuzaga kelishi; tilshunoslik tarixini o'rganishda yozma matnlarni orn'i va roli; qadimgi dunyo tilshunosligi va uning o'ziga xos jihatlarini tasavvurga ega bo'lishi;</li> <li>- lingvistika tarixida mustaqil tilshunoslik maktablari va ularning hozirgi milliy tilshunoslik maktablarning yuksalishidagi o'mi; mistr, hind, yunon-rum, arab, fors, turk, xitoy, koreys, yapon tilshunoslik an'analarini bilsishi, malaka hosil qilishi va amalda qo'llay olishi;</li> <li>- sharq tilshunosligi tarixidan; o'rta asrlar tilshunosligi; yevropa uyg'onish davri tilshunosligi; XIX asr qiyosiy-tarixiy tilshunoslik; XX yuziyillik tilshunosligi va turli lingvistik yo'naliishlarning paydo boiishi; struktur tilshunoslik; glossematika; amaliy lingvistika; deskriptiv tilshunoslik yoki amerika struktural tilshunosligi; yosh gumboldchilar va tilshunoslikdagi falsafiy maktab; etnolingvistika; Sepir va Uorf gipotezasi etnolingvistikaning nazariy asosi sifatida; zamонави tilshunoslik masalalari; sotsiolingvistika; psixolingvistika; kognitiv tilshunoslik masalasini tushun'a olish ko4nikmalariga ega bo'lishi lozim.</li> </ul>
4.	<p><b>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>•Ma'ruzalar;</li> <li>•seminarlar (mantiqiy fikrash, tezkor savol-javoblar);</li> <li>•guruhlarda ishlash;</li> <li>•taqdimotlarni qilish;</li> <li>•individual loyiylar;</li> <li>•jamoa bo'lib ishlash va himoya qiliish uchun loyiylar.</li> </ul>
5.	<p><b>VII. Kreditarni olish uchun talablar:</b></p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshirilqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p><b>Asosiy adabiyotlar</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Омонов К., “Тилшунослик билимлари тарихи” фанидан дарс етакчisi. Тошкент, 2010.</li> <li>2. Омонов К. “Тилшунослик билимлари тарихи” фанидан укув-</li> </ol>

TZY104	2021-2022	2	4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari	
1.	Fanning nomi Tilshunoslikning zamонави yo nalishari	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
2.	I. Fanning mazmuni	60	60

Ushbu predmetning maqsadi - qadimgi kezlardan bugunga qadar kechgan, fan tarixinin muhim taraqqiyot bosqichlarini yoritish, lingvistika tarixida chiqur iz qoldirgan o'mishdag'i yirik tilshunoslik maktabalari, ularning namoyandalari va ushbu maktablarning tilshunoslikdagi o'mi haqida ma'lumot berishdan iborat.

Kursni o'qish davomida talabalar tilshunoslik tarixida shakllangan turli yolinilish va maktablarning qarashlari bilan tanishadilar. Ilmi toliblar tilshunoslikdagi bugungi ulkan yutuqlar o'tmish filologarning xizmatlari evaziga yuzaga kelganini bilib boradilar. Shuningdek, lingvistika tarixida majjud tahlil metodlari va til hodisalariga ilmiy yondashuv usullari qay yo'sinda ekanini o'zlashtiradilar. Fanning bu jihat, talabalarning magistrlik dissertatsiyasini yozish jarayonida ham qol keladi.

Albatta, qisqa o'quv kursi davomida tilshunoslik tarixiga doir bor ma'lumotni o'qitib ulgurish mumkin emas. Ana shu qiyinchilikni ko'zda tutib, magistrlarning ixtisosligidan kelib chiqqan holda, o'quv dasturida sharq tilshunosligi tarixi ko'proq qamrab olindi.

## II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

### II.I. Fan tarkidiga quyidagi mavzular kiradi:

- 1-mavzu. Qadimgi davr tilshunosligi
- 2-mavzu. Tilshunoslikning yuzaga kelishi va uning sababli. Qadimgi mistrlikarning til hodisalari to'g'risidagi ko'zqarashlari. Eramizdan awalgi III - I mingylliklarda Bobilda yuzaga kelgan tilshunoslik. Qadimgi hind tilshunosligi va uning yuzaga kelishi. Panini grammatiskasi va uning tilshunoslik tarixidagi o'mi. Hind grammaticakachilarning falsafiy-lisoniy qarashlari. Xitoy tilshunosligi. Qadimgi xitoylik faylasuflarning til to'g'risidagi ko'zqarashlari. Xitoy tilidagi eng qadimgi lug'atlar va tilshunoslik asarlari. Qadimgi yunon tilshunoslik maktabi. Antik yunon mutafakkirlarning tilshunoslik taraqqiyotiga q'shgan ulushi. Yunon tilshunosligining hoziri zamон yevropa lingvistik maktablariga ta'siri.

Iskandariya shahrida yuzaga kelgen grammaticachilar maktabi.

## 2-mavzu. O'rta asrlar tilshunosligi

O'rta asrlarda arab tilshunosligi. Arab tilshunoslik maktablari. Arab tilshunosligi tarixida yaratilgen grammatic asarlar va ularning tuzilishi. Leksikologik va leksikografik asarlar. Eronda yuzaga kelgen lingvistik qarashlar. Fors oikasida arab tilshunosligi ta'sirida yaratilgan lug'atlar. Turkiy tilshunoslikning yuzaga kelishi. Mahmud Koshg'ariyning dunyo tilshunosligi rivojjidagi xizmatlari. O'rta asrlarda turkiy tillarga bag'ishlab yaratilgan lug'atlar. Alisher Navoyining lisoniy qarashlari. Koreys tilshunoslik maktabi. Koreys tilida yaratilgan dastlabki tilshunoslikka oid asarlar. VIII-XIX yuz yilliklarda yapon tilshunosligi. Yapon tilshunosligining taraqqiyot bosqichlari. Yapon tilida yaratilgan lingvistik taddiqotlar. Uyg'omish davri yevropa tilshunosligi. Yevropa tilshunosligida yaratilgan ilk nazarliy grammatic asarlar. XVIII asr tilshunosligi.

## 3-mavzu. Yangi davr tilshunosligi

XIX yuzyillik tilshunosligi. Oiyosiy-tarixiy tilshunoslik. Tilshunoslikda hind-evropa va oltoy tillari nazarialarinin yuzaga kelushi. V.Gumbold va uning tilshunoslik konsepsiysi. Tilshunoslikdagi naturalistik yo'nalishlari: Tilshunoslik tilshunosligi. Praga, Kopengagen va Amerika tilshunoslik maktabari. Yosh gumboldchilar va tilshunoslikdagi falsafiy maktab.Zamonaviy tilshunoslik masalalari: sotsiolingvistika, psixolingvistika, kognitiv tilshunoslik. Sharq manifikatlaridagi tilshunoslikning bugungi anvoil zamonaviy sharq tilshunosligidagi yo'nalishlar.taraqqiyotida yosh grammaticachilaming xizmatlar.

## 4-mavzu. Ilmiy paradigma tushunchasi. Tilshunoslikdagi zamonaviy ilmiy paradigmalar

Ilmiy paradigma tushunchasi. K.Popper va T.Kunning ilmiy paradigmalar haqida qarashlari. Tilshunoslikda yuzaga kelgen dastlabki paradigmalar. Qiyosiy-tarixiy, tizimli- struktural, funksional yo'nalishlar. Tilshunoslikdagi zamonaiviy ilmiy yo'nalishlar. Kognitiv, generativ, pragmatik, lingvomadaniy, diskursiv yo'nalishlar.

## 5-mavzu. Psixolingvistikada kognitiv yo'nalish

Psixolingvistikaling tarixi, yo'nalishlari. Psixolingvistikada maktablari. Til psixolingvistikasi nazarialiysi.

6-mavzu. Zamonaviy tilshunoslikda kognitiv yo'nalish  
Kognitiv tadqiqotlarning asosiy muammolari. "Konsept" tushunchasining lingvistik talqini. Konseptual tahsil.

7-mavzu. Generativ yo'nalish: maqsadi, vazifalari, natijalari  
Generativ yo'nalishning tarixi. Generativ yo'nalishishing maqsadi va

vazifalari. Generativ tahsil natijalari.

8-mavzu. Kommunikativ lingvistikating asosiy tushunchalari  
Kommunikativ lingvistikating paydo bo'lishi. Kommunikativ lingvistikating asosiy tushunchalari. Pragmalingvistika

## 9-mavzu. Lingvokulturologiya fan sifatida. Uning kelib chiqishi,

Til va madaniyat. Lingvokulturologiya fan sifatida kelib chiqishi va shakllanishi. Lingvokulturologiyaning maqsadi, vazifalari, tamal tushunchalari. Tilning lingvomadaniy tahili.

## 10-mavzu. Matn lingvistikasi: maqsadi, vazifalari, tadqiqot

Matn lingvistikasi. Matn lingvistikasining maqsadi va vazifalari. Matn lingvistikasining taqdilot predmeti. Matn aloqaviy jarayonda. Diskurs tushunchasi. Diskursiv matn tahili. Matning uch funksiyasi

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar  
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsija etiladi:

- 1.Ixtisoslik bo'yicha o'tmishda yaratilgan tilshunoslik asarları va ularning tilshunoslik maktablarining tarixiy ildizlari.
- 2.Ilk va o'rta asrlarda Sharq tilshunosligining asosiy yo'nalishlari.
- 3.Turkiy tilshunoslik va uning tarixi.
- 4.Hozirgi o'zbek sharqshunosligi va uning dunyo sharqshunosligidagi mavqeい.

5.O'zbekiston sharqshunosligining muhim yo'nalishlari.  
6.tuzilishi.

## 7.Milliy

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulimalari bilan jihoztlangan auditoriyada bir akademik guruqliga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

## IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

### Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Qadimgi misrikatarning til hodisalarini to'g'risidagi ko'zqarashlari.
2. Eramizdan awalgi III - I mingyiliklarda Bobilda yuzaga kelgan tilshunoslik.
3. Hind grammaticachilarining falsafiy-lisoniy qarashlari.
4. Xitoy tilidagi eng qadimgi lug'atlar va tilshunoslik asarlar.
5. Yunion tilshunosligining hozigi zamon yevropa lingvistik maktablariga ta'siri.
6. Arab tilshunosligi tarixida yaratilgan grammatic asarlar va ularning tuzilishi.